

Міністерство освіти України
Ужгородський державний університет

**Прагматичні аспекти
мовного функціонування
та методики викладання
англійської мови**

Випуск 3

Ужгород
«Мистецька лінія»
1999

Contents

Передмова	4
<i>Babydorych V. The Structure of Directives in Modern English</i>	5
<i>Boytar V. Communicative Skills Development in Foreign Language Teaching</i>	10
<i>Есенова Е. Передача англійських голосних заднього ряду графікою української мови (на матеріалі апелятивної лексики)</i>	16
<i>Zavalskaya G. Pragmatic Approach to Teaching Pronunciation</i>	21
<i>Kishko O. Pragmatic Approach to the Hard-Boiled Detective Story</i>	27
<i>Mochar O. Pragmatics and Text Cohesion Analysis</i>	37
<i>Pochepetskaya T. The Problem of Understatement in English</i>	43

**ПЕРЕДАЧА АНГЛІЙСЬКИХ ГОЛОСНИХ
ЗАДНЬОГО РЯДУ ГРАФІКОЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(на матеріалі апелативної лексики)**

Фонеми та відповідності між ними у різних мовах неоднакові. Навіть ті фонеми, що в різних мовах мають схожі диференціальні ознаки, не можна вважати адекватними, оскільки вони є елементами різних фонологічних систем і тому беруть участь у різних фонологічних опозиціях. Хоча іноді говорять про те, що повна тотожність вимови запозиченого слова та його прототипу необхідна, в багатьох мовах відсутні деякі звуки, що є в мові-джерелі, тому досягти цього практично неможливо.

На сучасному етапі активно обговорюються проблеми вдосконалення українського правопису. У зв'язку з цим М.Жулинський (1997, с. 14) підкреслює, що «слід зберегти, а де треба — й поновити звуковий образ української мови, а це неминуче зумовить внести деякі суттєві зміни в написання чужомовних слів».

Незважаючи на різницю в інвентарі фонем двох мов (англійської та української), передача англійських фонем засобами української графіки можлива. Однак для цього слід зробити зіставлення фонематичних підсистем двох мов. Тільки таким чином, на думку Р.П.Зорівчак (1997, с. 134), можна поставити правопис чужомовних слів на наукову основу.

В англійській мові є шість фонем заднього ряду. Фонема [ʌ] короткий голосний заднього просунутого ряду низького підняття вузької різновидності. Український голосний [а] досить близький до нього, оскільки належить до заднього ряду низького підняття, але широкої різновидності. Отже, ряд та підняття двох звуків збігаються. Цей звук в англійській мові позначається різними буквами та їх сполученнями, наприклад:

o — a	love-story ['lʌvstɔ:ri] — лав-сторі,
o — o	Lovelace ['lʌvleis] — ловелас,
ou — a	country ['kʌntri] — кантрі,
oo — y	flooding ['flʌdiŋ] — флудинг,
u — a	cutter ['kʌtə] — катер,
u — o	clubman ['klʌbmən] — клубмен,
u — e	jumper ['dʒʌmpə] — джемпер,
u — y	club [klʌb] — клуб,
u — ю	budget ['bʌdʒɪt] — бюджет.

Використання літери E в українській передачі слова «джемпер», хоча і є традиційним та усталеним, не може вважатися фонологічно коректним. Не знаходить фонологічної підтримки також передача фонемі [ʌ] українськими літерами У та О, оскільки такий спосіб передачі не відображає англійську вимову, фонологічно коректною для передачі даної англійської фонемі є українська літера А, наприклад:

pub [pʌb] — паб,
pick-up ['pɪkʌp] — пікап,
make-up ['meɪkʌp] — мейк-ап.

Англійська фонема [a:] є довгим нелабіалізованим голосним заднього просунутого ряду низького підняття широкої різновидності. У системі українського вокалізму голосний [a] належить до заднього ряду низького підняття. Отже, фонологічно вони є досить близькими. Найчастіше фонема [a:] виступає у трьох графічних вираженнях:

a — a	pass [pa:s] — пас,
ar — ар	park [pa:k] — парк,
ar — ер	farmer [fɑ:mə] — фермер,
ar — 'яр	partners [pɑ:tnəz] — п'яртнерс,
ar — яр	lard [la:d] — лярд,
al — ал	napalm [neɪpɑ:m] — напалм,
al — аль	palmerstone [pɑ:məstəʊn] — пальмерстоун,
al — а	half-back ['hɑ:fæk] — хав-бек.

У першому випадку фонему [a:] слід передавати українською літерою А: dancing [da:nsɪŋ] — дансінг. У другому випадку її слід

передавати сполученням українських літер AP: barter [ˈba:tə] — бартер У третьому ж випадку, оскільки літера L входить у позначення довготи голосної [a:], то на письмі її слід зберігати: paralml — напалм.

Англійські голосні [ɔ] та [ɔ:] належать до лабіалізованих голосних заднього ряду низького підняття. Але звук [ɔ] належить до його широкої різновидності, в той час як [ɔ:] — звук вузької різновидності. Ці звуки є різними і за довготою. Український [o] відрізняється від англійського [ɔ]. Спільними для обох є лабіалізація та належність до заднього ряду. Але український звук характеризується середнім підняттям язика, в той час як англійський належить до низького підняття.

Найчастіше фонема [ɔ] в англійській мові позначається літерою O. Однак українською вона передається трьома варіантами:

o — o	boss [bɒs] — бос,
o — e	dolphin [ˈdɒlfɪn] — дельфін,
o — a	lag [læɡ] — лаг.

Передавати фонему [ɔ] українською мовою слід літерою O, оскільки така передача знаходить підтримку і в фонетиці, і в графіці, і саме тому є фонологічно коректною.

Англійський монофтонг [ɔ:] також відрізняється від українського голосного [o]. Крім того, що вони є звуками різного підняття, англійський звук є ще й довгим, фонема [ɔ:] має різні вираження в англійській мові, які передаються в українській мові багатьма способами:

or — op	lord [lɔ:d] — лорд,
au — ay	audit [ˈɔ:dit] — аудит,
aw — o	crawl [krɔ:l] — кроль,
oar — op	outboard [ˈaʊtbɔ:d] — аутборт,
our — op	court [kɔ:t] — корт,
al — o	talk-show [ˈtɔ:kʃəʊ] — ток-шоу,
ough — oy	dreadnought [ˈdrednɔ:t] — дредноут.

Багато з наведених способів передачі фонемі [ɔ:] є фонетично невиправданими. Зважаючи на близькість даної фонемі до української [o], вважаємо за доцільне передавати її на письмі україн-

ською літерою O. Якщо ж у графічне зображення голосного [ɔ:] входить літера R, то українською мовою його слід передавати сполученням літер OP.

Розглянемо українську передачу фонем [u] та [u:]. Англійський звук [u] є коротким лабіалізованим голосним заднього просунутого ряду високого підняття. З українським звуком [y] в нього багато спільного — лабіалізація та ряд. І хоч обидва звуки належать до високого підняття, англійський звук є голосним широкої різновидності, а український голосний є вузьким.

У переважній більшості випадків фонема [u] передається в українській мові літерою У. Такий спосіб передачі є, на нашу думку, фонетично виправданим. Це впливає з близькості фонологічних характеристик обох фонем. Наведемо декілька прикладів:

oo — y	football [ˈfʊtbɔ:l] — футбол,
u — y	pudding [ˈpʊdɪŋ] — пудинг,
ou — y	caoutchouc [ˈkaʊtʃʊk] — каучук.

Англійський монофтонг [u:] так само є досить близьким до українського [y]. Для обох характерна належність до заднього ряду, високе підняття язика та лабіалізація. Отже, в якісному відношенні ці звуки є дуже близькими. У кількісному ж відношенні вони є різними, оскільки англійський [u:] є довгим звуком. Наведемо приклади:

ou — y	heavy-group [ˈheviɡru:p] — хеві-груп,
oo — y	rooter [ˈru:tə] — рутер,
oo — ю	blooming [ˈblu:miŋ] — блюмінг,
ue — ю	blues [blu:z] — блюз,
ui — y	juice [dʒu:s] — джус,
ui — уї	cruise [kru:z] — круїз,
ew — ю	clews [klu:z] — клюз.

Більшість англійських слів з фонемою [u:] мають у своєму складі сполучення літер OO. Здебільшого даний звук передається українською мовою літерою У, рідше — Ю. Виходячи з фонологічних характеристик англійського голосного [u:] та українського [y], можна зробити висновок, що передача даної англійської

фонемі за допомогою української літери У є фонологічно коректною, хоча кількісний показник (довгота англійського голосного) при цьому ігнорується.

Передача цієї фонемі за допомогою української літери Ю не може вважатися виправданою, оскільки її краще використовувати для передачі англійських сполучень звуків [j+u] та [j+u:]. Таким чином, для передачі двох англійських фонем [u] та [u:] пропонуємо використовувати українську літеру У, оскільки кращого способу, на нашу думку, не існує.

Як бачимо, фонологічно коректна передача англійських голосних заднього ряду графікою української мови цілком можлива. Суттю графічної передачі запозичень Г. Г. Тимофєєва (1992, с.4) вважає не введення додаткових знаків в алфавіт своєї мови, а оптимальне використання вже наявних у ній знаків та сполучень, нетипових і навіть неможливих при записі слів своєї мови. Можливість саме такої передачі ми і намагалися довести у даній статті.

Література

1. Жулинський М. Мовна політика в Україні та проблема правописного кодексу // Тези наукової конференції з проблем сучасного українського правопису і термінології / З нагоди 70-річчя першої Всеукраїнської правописної конференції у Харкові 1927 р. / – К., 1997. – С. 3 – 16.

2. Зорівчак Р.П., Медвідь О.С., Теплий І.М., Бреславська О.С. Правопис слів іншомовного походження // Український правопис: так і ні / Обговорення нової редакції «Українського правопису»/. – К.: Рідна мова – Довіра., 1997. – С. 133 – 138.

3. Тимофєєва Г.Г. Английские заимствования в русском языке / фонетико-орфографическая ассимиляция/ . – Автореф. дисс. ... докт. филол. наук. – Санкт-Петербург, 1992. – 30 с.

Summary

The English back vowels have different variants while being transformed, into Ukrainian graphemes. Some problems of transforming borrowings from the English language into Ukrainian from phonetical point of view are analysed in the given article.